

Bandomojo lietuvių gimtosios kalbos brandos egzamino teksto kūrimo užduoties vertinimo kriterijai

I. Samprotaujamojo rašinio turinys (tema „Ką reiškia būti laisvu žmogumi?“)

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai	3	Tema suvokta. Aiški pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai.
	2	Tema suvokta iš dalies: per siaurai arba per plačiai, esama nukrypimų nuo temos / stinga prasminių akcentų. Nepakankamai aiški pagrindinė mintis.
	1	Bent pusė parašyto teksto susijusi su tema / neaiški pagrindinė mintis.
	0	Užduotis, tema nesuvokta, daugiau nei pusė rašinio parašyta visai kita, nei nurodyta, tema.
2. Teiginių argumentavimas, aiškinimas	4	Pateikiami tinkami, svarūs argumentai, kurie rodo, kad autorius gerai suvokia problemos esmę, kontekstą. Teiginiai išsamiai pagrindžiami. Remiamasi kultūrine patirtimi.
	3	Pateikiami iš esmės tinkami argumentai, tačiau argumentuojama nepakankamai svariai ir išsamiai. Stengiamasi remtis kultūrine patirtimi.
	2	Mėginama argumentuoti, tačiau stinga specifiškumo, remiamasi tik asmenine patirtimi. Pasitaiko netinkamų, teiginių nepagrindžiančių argumentų.
	1	Mažesnėje teksto dalyje stengiamasi argumentuoti, dominuoja bendro pobūdžio teiginiai.
	0	Teiginiai iš esmės neargumentuojami.
3. Kitų požiūrių pagrįstumo vertinimas, polemiskumas	2	Vertinamas kitų požiūrių pagrįstumas, su jais polemizuojama grindžiant savo požiūrį.
	1	Pateikiami kiti požiūriai, bet jie nevertinami.
	0	Kiti požiūriai nepateikti.
Iš viso	9X2	

II. Samprotaujamojo rašinio turinys (tema „Ar iš tiesų mūsų laikų žmonėms praeitis tapo nereikšminga?“)

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai	4	Tema suvokta. Aiški pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai.
	3	Tema suvokta. Pakankamai aiški pagrindinė mintis, stinga prasminių akcentų.
	2	Tema suvokta iš dalies: per siaurai arba per plačiai, esama nukrypimų nuo temos. Nepakankamai aiški pagrindinė mintis.
	1	Bent pusė parašyto teksto susijusi su tema / neaiški pagrindinė mintis.
	0	Užduotis, tema nesuvokta, daugiau nei pusė rašinio parašyta visai kita, nei nurodyta, tema.
2. Teiginių argumentavimas, aiškinimas	5	Pateikiami tinkami, svarūs argumentai, kurie rodo, kad autorius gerai suvokia problemos esmę, kontekstą. Teiginiai išsamiai pagrindžiami. Remiamasi kultūrine patirtimi.
	4	Pateikiami iš esmės tinkami argumentai, tačiau argumentuojama nepakankamai svariai, stengiamasi plėtoti argumentus. Remiamasi kultūrine patirtimi.
	3	Pateikiami iš esmės tinkami argumentai, tačiau argumentuojama nepakankamai svariai ir išsamiai. Stengiamasi remtis kultūrine patirtimi.
	2	Mėginama argumentuoti, tačiau stinga specifiškumo, remiamasi tik asmenine patirtimi. Pasitaiko netinkamų, teiginių nepagrindžiančių argumentų.
	1	Mažesnėje teksto dalyje stengiamasi argumentuoti, dominuoja bendro pobūdžio teiginiai.
	0	Teiginiai iš esmės neargumentuojami.
Iš viso	9X2	

I. Teksto interpretacijos turinys

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Temos, problemos, idėjos, vertybės	5	Suvokta, išsamiai, kiek reikalinga teksto skaitymo kryptčiai, aptarta ir argumentuota.
	4	Suvokta, aptarta, bet nepakankamai argumentuotai aptarta.
	3	Iš dalies suvokta, nepakankamai argumentuotai aptarta.
	2	Įvardyta, bent vienas dalykas išsamiau aptartas.
	1	Įvardyta, bet neaptariama.
	0	Teksto tema, problemos, vertybės nesuvoktos arba apie tai nekalbama.
2. Teksto struktūra (vaizduojamas pasaulis; pasakotojo/kalbėtojo/veikėjo situacija; veiksmas/vykimas; meninė kalba, kompozicija)	6	Išsamiai aptarti svarbiausi teksto struktūros elementai, reikalingi teksto skaitymo kryptčiai, argumentuota, susieta su teksto prasme.
	4	Aptarti teksto struktūros elementai, argumentuota, iš dalies susieta su teksto prasme.
	3	Fragmentiškai aptarta, yra argumentavimo trūkumų, iš dalies susieta su teksto prasme.
	2	Fragmentiškai aptarta, nepakankamai argumentuota, nesusieta su teksto prasme.
	1	Nurodyta, bet neargumentuota, nesusieta su teksto prasme.
	0	Apie tai nekalbama arba nurodytas vienas požymis.
3. Kontekstas	3	Aptartas kultūros/epochos, kūrybos/kūrinio ar kt. kontekstas, motyvuotai juo remiamasi.
	2	Aptartas pasirinktas kontekstas, siejamas su analizuojamu tekstu.
	1	Kontekstas aptartas, bet nesiejamas su analizuojamu tekstu.
	0	Kontekstu nesiremiamasi.
4. Interpretacijos pagrindumas, krypttingumas	4	Interpretuojama kryptingai, paisoma teksto logikos.
	3	Interpretuojama kryptingai, bet ne visada paisoma teksto logikos (1 – 2 interpretavimo trūkumai).
	2	Interpretuojama, bet nėra aiškios krypties, ne visada paisoma teksto logikos (3 – 4 trūkumai).
	1	Yra interpretacijos užuomazgų, menkai paisoma teksto logikos (daugiau kaip 4 trūkumai).
	0	Tekstas atpasakojamas.
Iš viso	18	

II. Teksto struktūra ir vientisumas

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Įžanga ir pabaiga	3	Yra tinkama turinio ir struktūros požiūriu įžanga ir pabaiga.
	2	Yra įžanga ir pabaiga, bet kuri nors dalis turi ryškų trūkumą.
	1	Yra įžanga ir pabaiga, tačiau jose esama trūkumų (ne daugiau kaip 2) / yra tik viena dalis turinti ne daugiau kaip 1 trūkumą.
	0	Nėra nei įžangos, nei pabaigos / yra viena iš struktūrinių dalių, bet ji turi 2 ir daugiau trūkumų.
2. Teksto nuoseklumas, vientisumas, dėstymo pastraipų struktūra	5	Tekstas vientisas, nuoseklus, logiškai siejamos pastraipos, nėra pasikartojimų. Visos dėstymo pastraipos aiškios, tinkamos struktūros (yra pagrindinis teiginys, jis pagrindžiamas, nėra su pastraipos teiginiu nesusijusių sakinių).
	4	Ne daugiau kaip 2 trūkumai.
	3	3 – 4 trūkumai
	2	5 – 6 trūkumai
	1	7 – 8 trūkumai
	0	Nepaisoma struktūros reikalavimų. Dėl nuoseklumo trūkumų tekstą sunku suprasti. 9 ir daugiau trūkumų.
Iš viso	8	

III. Kalbinė raiška

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Bendrųjų stiliaus reikalavimų laikymasis, stilistinio registro paisymas	10	Kalba aiški, logiška, sklandi, glausta, nepastebėta ryškesnių stiliaus trūkumų. Kalbinė raiška atitinka rašymo situaciją ir žanrą. 1 stiliaus trūkumas.
	9	2 trūkumai
	8	3 trūkumai
	7	4 trūkumai
	6	5 trūkumai
	5	Mintys formuluojamos nevisiškai aiškiai, kai kurios teksto fragmentus dėl raiškos trūkumų sunku suprasti. / 6 – 7 trūkumai.
	4	8 – 9 trūkumai
	3	10 – 11 trūkumų
	2	12 – 13 trūkumų
	1	14 – 16 trūkumų
	0	Mintys formuluojamos labai neaiškiai, didesnę teksto dalį sunku suprasti. 17 ir daugiau trūkumų.
Iš viso	10	

IV. Kalbos normų laikymasis

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Rašybos, skyrybos, gramatikos, žodyno taisyklių ir normų laikymasis	16	Kalba taisyklinga. 1 – 2 klaidos.
	15	3 – 4 klaidos
	14	5 – 6 klaidos
	13	7 klaidos
	12	8 klaidos
	11	9 klaidos
	10	10 klaidų
	9	11 klaidų
	8	12 klaidų
	7	13 klaidų
	6	14 klaidų
	5	15 klaidų
	4	16 klaidų
	3	17 klaidų
	2	18 klaidų
	1	19 – 20 klaidų
	0	21 – 25 klaidos
Iš viso	16	

Pastabos.

1. Gramatikos ir žodyno klaidomis laikytini atvejai, nurodyti vadovėliuose, Dabartinės lietuvių kalbos žodyne ir „Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė“.
2. Gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos ir stiliaus, logikos klaidos nedubliuojamos ir laikomos atskiromis klaidomis. Ta pati rašybos klaida, pasikartojanti net kelis kartus tame pačiame žodyje, laikoma viena klaida (pvz., žodis *grįžti* kelis kartus parašytas *gryžti*).
3. Sintaksinės konstrukcijos neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.
4. Gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos ir stiliaus, logikos klaidos skaičiuojamos tik 450 žodžių apimties teksto dalyje. Turinys ir teksto struktūra vertinami iki galo.
5. Jei mokinys padarė daugiau klaidų, nei numatyta 0 taškų, už kitas 5 klaidas atimama po vieną tašką iš bendros surinktų taškų sumos.
6. Jeigu mokinys parašė mažiau nei 450 žodžių ir padarė klaidų, proporcingai mažinama taškų už raštingumą:
 - 6.1. Jeigu mokinys už raštingumą surinko 15 – 11 taškų, tai už 20 trūkstumų žodžių atimamas 1 taškas.
 - 6.2. Jeigu mokinys už raštingumą surinko 10 ir mažiau taškų, tai už 20 trūkstumų žodžių atimami 2 taškai.
7. Jeigu mokinys parašė mažiau nei 450 žodžių ir nepadarė klaidų, taškų už raštingumą suma nemažinama.
8. Viename sakinyje žymima ne daugiau kaip viena stiliaus ar logikos klaida.
9. Už kiekvieną fakto klaidą atimama po 1 tašką iš turinio taškų sumos.

Lietuvių gimtosios kalbos brandos egzamino teksto suvokimo užduoties vertinimo kriterijai

Nr.	Atsakymų variantai¹	Vertinimo normos	Taškai
1.	<i>Kalba kinta, nes keičiasi kalbos vartotojų (visuomenės) komunikaciniai poreikiai / nes keičiasi visuomenės ekonominis, politinis, kultūrinis gyvenimas.</i>	Atsakyta teisingai.	1
	<i>Kalboje nuolat randasi naujažodžių, todėl kalba yra gyva ir nuolat kinta. (Atsakyme pateikta pasekmė, o ne priežastis) Visuomenė, laikas (Neaiškus atsakymas)</i>	Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
2.	<i>1. Kalba yra nekintanti, baigtinė, nejudri. 2. Nuolat kintanti kalba trukdo žmonėms susikalbėti, suprasti vieniems kitus. 3. Kalbos puoselėjimas – tik kalbininkų rūpestis. 4. Kalbą galima išmokyti vieną kartą visiems laikams. 5. Lietuvių kalba neturi pakankamai išteklių, kad atitiktų kintančius visuomenės poreikius, negali atsinaujinti. 6. Kalbos reikia mokytis, nes to reikalauja kalbininkai. 7. Kalba turi būti ideali, nesvarbu, kokia yra visuomenė ar žmonės.</i>	Įvardyti 3 požūriai.	3
		Įvardyti 2 požūriai.	2
		Įvardytas 1 požūris.	1
	<i>Kalba nėra puoselėjamas darželis (neaiškus atsakymas) Kad nelengva redaktoriams ir pedagogams. Kalba kinta tik dėl kalbininkų kaltės.</i>	Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
3.1.	<i>Netinkamai.</i>	Atsakyta teisingai.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
3.2.	<i>Dalyje atsakymo kalbama ne apie tai, apie ką klausta: kalbama apie abstrakčius komunikacijos dalykus, o ne apie tai, ką lietuvių kalba pasako apie juos kalbančius žmones. / Nes konkrečiai nurodyta, ką lietuvių kalba sako apie lietuvius.</i>	Atsakyta teisingai.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
4.1.	<i>Tai kovingo, kategoriško, kovojančio su kitais kalbos vartotojais kalbininko įvaizdis. / Kalbininkas, kuris sovietmečiu rūpinosi kalbos išlikimu, stengėsi ją apsaugoti nuo kitos kalbos įtakos. Mokėjimas išreikšti kalbą jausmais, tonu. Tai, kad kalbininko kalba toksai pat stiprus ginklas kaip ir ietis. Kalbininkas – žmogus, turintis savo kalbą, ietis – kalba.</i>	Atsakyta teisingai, tinkamai paaiškinta.	1
		Atsakyta neteisingai, neaiškiai. Neatsakyta.	0
4.2.	<i>1. Kalbininkai tarybiniais metais vartojo gana kovingą retoriką. 2. Tarybiniais metais iškilęs rusų kalbos veržimosi pavojus, noras išlaikyti tapatybę / politinė situacija. Kalbininkų bendravimas su visuomene keičiasi, nes kinta situacija.</i>	Atsakyta teisingai, nurodyta viena priežastis.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
5.	<i>1. Bendrinės kalbos mokomasi dėl savęs, suvokiant geros kalbos vertę, norint būti suprastam. 2. Kalbos mokomasi, nes bijoma kalbininkų. 1. Noras, kad tavim susidomėtų / būtum išgirstas. 2. Noras, kad tave suprastų.</i>	Atsakyta teisingai, nurodyti abu – vidinis ir išorinis – motyvai. Atsakyta teisingai, pateikti du logiškai išskirti vidiniai motyvai.	2
	<i>1. Mokomės tam, kad galėtume komunikuoti su aplinka. 2. Tam, kad geriau vienas kitą suprastume. (Tas pats motyvas pateiktas kaip du atskiri motyvai.)</i>	Nurodytas vienas motyvas.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0

¹ Atsakymai gali būti suformuluoti ir kitais žodžiais, svarbu, kad būtų pasakyti tie patys dalykai.

6.	<i>(1) Kai informacijos stigo, klausytojas buvo suinteresuotas išgirsti, kalbėtojai nereikėjo labai stengtis. (2) Dabar dėl informacijos pertekliaus kalbėtojas priverstas konkuruoti dėl klausytojų dėmesio, labiau stengtis.</i>	Atsakyta tinkamai, paaiškintas kalbėtojo ir klausytojo santykis anksčiau ir dabar.	2
	<i>(1) Dėl informacijos pertekliaus (2) kalbėtojas turi konkuruoti dėl klausytojų dėmesio / turi stengtis sudominti, jei nori būti išgirstas ir suprastas.</i>	Atsakyta tinkamai, įvardyta priežastis (1) ir pasekmė (2).	
	<i>Dabar kalbėtojas turi labiau stengtis.</i>	Pateiktas nepakankamai išsamus atsakymas.	1
	<i>Atsirado dar didesnis skirtumas tarp kalbėtojo ir klausytojo.</i>	Atsakyta neteisingai, neaiškiai Neatsakyta.	0
7.	<i>Interviu. Interviu (pokalbis)</i>	Atsakyta teisingai.	1
	<i>Dialogas Publicistinis (interviu) Publicistinis straipsnis, interviu.</i>	Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
8.	<i>Nemandagiai kreipiasi („sene“); juokiasi iš senosios moters.</i>	Tinkamai nurodyti 2 dalykai.	1
	<i>Abejoja jos aiškiaregyste.</i>	Tinkamai nurodytas 1 dalykas. Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
9.	<i>Senoji moteris kalba apie atsakomybę.</i>	Atsakyta teisingai.	1
	<i>Apie kalbą, jos išsaugojimą, / apie laisvę, / apie ateitį, / apie gebėjimą nulemti įvykius / apie gyvybę.</i>	Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
10.	<i>Kalbą, kuri jau (1) nebevartojama, (2) cenzūruojama, (3) cenzūruojanti, (4) tuščia (be turinio), neatliekanti savo funkcijų, (5) tarnaujanti valdžios interesams, (6) nekintanti, besizavinti savo sąstingiu (7) pompastiška kalba.</i>	Atsakyta teisingai, įvardytas bent 1 aspektas.	1
	<i>Net ir vartojamą kalbą, kuri yra suniokota keiksmožodžių. Kuri yra paralyžiuota ir net nesistengia išsilaisvinti. Oficiali kalba (be jokio paaiškinimo).</i>	Atsakyta neteisingai, neaiškiai. Neatsakyta.	0
11.1.	<i>Priešingai nei Biblijoje, Babelio bokšto idėjos žlugimas nelaikomas nelaime. / Autorė teigia, jog žmonės ne ten dangaus ieškojo. Jie kėlė akis į dangų, o dangus buvo jiems po kojomis. / Autorė mano, kad kalbų įvairovė nieko negriauna, priešingai, ji kuria. Monolitinė kalba nieko neišgelbės. Problema yra ne kalbų įvairovė, o tolerancijos stoka.</i>	Atsakyta teisingai.	1
		Atsakyta neteisingai, neaiškiai. Neatsakyta.	0
11.2.	<i>(1) Įterpiniai, reiškiantys abejonę („girdi“); (2) tariamoji nuosaka; (3) retorinis klausimas (Kieno dangus?); (4) pakartojimai („galbūt“); (5) kuriama priešprieša (rojus danguje – rojus žemėje), (6) ironija; (7) paradoksas, oksimoronas (...dangų jie būtų suradę po kojom“); (8) metafora („monolitinė kalba“); (9) epitetai (tradicinė išmintis) (10) palyginimas („ne kaip pomirtinio gyvenimo buveinę“).</i>	Atsakyta teisingai, nurodytos dvi kalbinės raiškos priemonės.	2
		Nurodyta viena kalbinės raiškos priemonė.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0

12.	<i>(1) Biblinis Rojus/dangus – Dievo buveinė, kurią žmonės būtų pasiekę, jei jie būtų kalbėję viena kalba;</i> <i>(2) rojus žemėje – kultūrų, požiūrių įvairovė, kuri įmanoma, kai žmonės geba suprasti vieni kitus.</i>	Tinkamai įvardytos abi sampratos ir tinkamai paaiškinta rojaus žemėje samprata.	2
	<i>Rojus danguje ir rojus žemėje.</i>	Įvardyta ir paaiškinta viena samprata / įvardytos abi sampratos, bet jos nepaaiškintos.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
13.	<i>(1) Už kalbos (iš)likimą atsakingi visi ją vartojantys žmonės./</i> <i>(2) Gyva kalba nėra nedidelės visuomenės dalies nuosavybė, ji yra visos visuomenės savastis./</i> <i>(3) Nesikeičianti kalba yra negyva kalba./</i> <i>(4) Kalba atskleidžia žmonių, tautų skirtynes, savitumą.</i>	Atsakyta teisingai, suformuluota viena mintis.	1
	<i>Reikia kalbą vartoti taip, kas kitiems būtų įdomu mūsų klausytis (tinka tik pirmajam tekstui).</i> <i>Kalbama apie kalbos reikšmę (formuluojama tema, ne mintis).</i>	Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
14.1.	<i>(1) Kalbama apie tokią oficialią kalbą, kuri yra pompastiška, kupina gražių žodžių (spindinčių šarvų įvaizdis), bet (2) tuščia, / negyva, / neatliekanti gyvos kalbos funkcijų (išsinerusio riterio įvaizdis).</i>	Paaiškinti abu aspektai.	2
	<i>Tai kalba, kuri taisyklingai „sukalta“, bet praradusi visą savo žavesį, šarmą.</i>	Paaiškintas vienas aspektas/ Mėginama aiškinti abu aspektus, bet nepakankamai aiškiai, tiksliai.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
14.2.	<i>Metafora, ironija</i>	Atsakyta teisingai.	1
	<i>Palyginimas</i>	Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0
14.3.	<i>(1) Kalba „ne kaip kalbininkų išravėtas darželis“;</i> <i>(2) „Kalba nėra kalbininkų puoselėjamas darželis“;</i> <i>(3) „Pagal drabužį sutinka, pagal protą palydi.“</i>	Atsakyta teisingai.	1
		Atsakyta neteisingai. Neatsakyta.	0